

Ének-zene

9-10. évfolyam

A kilencedik és tízedik évfolyamokon a zenei nevelés célja a nemzeti és az európai azonosságtudat erősítése, a hagyományos és a mai kulturális értékek megismertetése, a tudás gazdagítása a zeneművészet eszközeivel. Cél továbbá, hogy a műalkotások által közvetített magatartásminták segítsék a nemzethez, közösséghez való viszony elmélyítését és járuljanak hozzá a tanulók személyiségfejlődéséhez, szocializációjához, mely egyúttal egy közösség fennmaradásának biztosítója is.

Az egyes témaköröknél megjelölt minimum óraszámok, csak arányaiban segítik a tájékozódást. A témakörökön belül megjelenő fejlesztési feladatok átfedik egymást, egy-egy fejlesztési feladat több különböző témakörben is megjelenik. Ezáltal a tanórákon belül is érvényesül a komplexitás

A Kerettanterv témakörei:

1. Zeneművek /Énekes anyag
2. Zeneművek/Zenehallgatási anyag
3. Komplex készségfejlesztés.

A zenei anyanyelv ápolásának továbbra is fontos szerepet kell betöltenie, hiszen egy nép múltjának legnemesebb értékei őrződnek meg benne: érzelmi tartás, kedélyvilág, vérmérséklet, temperamentum. Mindez a „*népdalaink világa*” fejezetben átélethető a tanulók számára. A dalanyag igazodik életkori sajátosságaikhoz, átélethető élethelyzetekhez, a „*mindenre van hangja*” kodályi megállapításhoz.

Az előadói készség gazdagítása - a kifejezőkészség, tiszta intonáció, a stílusnak megfelelő előadásmód, a közösségi zenélés kiemelten fontos eleme, melynek színvonala a tanár igényességén múlik. Legmagasabb szintje a kóruséneklésben testesül meg.

A zenehallgatási anyag válogatásánál az életszerűség a fő szempont: a zeneművek e két évfolyamon a tanulók tanulmányaihoz és mindennapjaihoz kapcsolódnak. A 10. évfolyamon a korábban hallgatott zeneművek történelmi szemléletmóddal összegződnak, és a tanulók megismerkednek a hallgatott zenék kulturális környezetével is. Folyamatos feladat a zeneművek műfajának megnevezése, értelmezése.

A tanár megismertethet diákjaival „kedvenc” dalokat, figyelmet fordít a 20. századi népies műdalokra, illetve a zenei rétegműfajok napjainkban folyamatosan változó jelenségeire is. Ezek sajátos értékrendet képviselnek, társadalmi szerepek szerint formálódnak. A kialakult évezredes értékrendhez képest gyakran változó normák miatt a tanár csak naprakész ismerettel tudja az ízlésformálás eszközeként alkalmazni. Ezt a rendelkezésére álló szabad órásválasztásban teheti meg.

Az énekelt zeneművek igényes megszólaltatásához, a zenehallgatási anyag elmélyült befogadásához és a zeneművekkel kapcsolatos gondolatok megfogalmazásához, valamint a kreatív zenei megnyilvánulásokhoz továbbra is fontos a készségfejlesztés. A korábbi évfolyamokon *Ritmikai fejlesztés*, *Hallásfejlesztés* és *Zenei írás-olvasás* elnevezésű témakörök a középiskolában *Komplex készségfejlesztés* elnevezéssel folytatódnak.

Az ének-zene tantárgy a következő módon fejleszti a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott kulcskompetenciákat:

A tanulás kompetenciái: A tanár és a tanuló együttműködésének kiemelt szerepe van az aktív tanulás kompetenciáinak kialakításában és fenntartásában, megerősítésében és továbbfejlesztésében. Ebben az ének-zenére különösen fontos szerep hárul. Az ének-zene tanulását nem a hagyományosnak tekintett tanulási módok, hanem a ráérzés, a gyakorlás (ismétlés) és az önreflexivitás támogatja. Ebből adódik, hogy a tanulásból adódó sikeresség élményként jelenik meg. Ennek az élménynek a megtapasztalása más tárgyak tanulásához is pozitívan járul hozzá.

A kommunikációs kompetenciák: Az írott és a beszélt nyelvhez hasonlóan létezik zenei anyanyelv is, mely saját szintaktikával rendelkező, hierarchikus rendszer. Ezek feldolgozása azonos agyi struktúrák által történik, ezért a zene kiválóan alkalmas az anyanyelvi és az idegen nyelvi kompetenciák fejlesztésére, illetve a beszédnehézségek enyhítésére, melyekre hatékony eszköz a ritmus és a hallásfejlesztés. Lényeges a szöveges éneklés mint verbális kommunikáció, valamint a saját, alkotó gondolatokat kifejező improvizáció. A kommunikációs készségek mélyüléséhez kapcsolódik a zeneművek elemzése, amely által a tanuló saját szavaival képes leírni a zenei folyamatokat, megérti a tágabb összefüggéseket, a zene funkcióját és kapcsolatát azzal a világgal, amelyben létrejött, illetve azzal a világgal, melyben aktuálisan hatást gyakorol. A tanuló így megismeri a zene mindennapi funkcióját és megtanulja értelmezni a zene médiában történő használatát is.

A digitális kompetenciák: A tanuló a digitális világban él és annak eszközeit használja mindennapjaihoz, ezért az oktatás hatékonyságát növeli, ha a pedagógus épít a tanuló ilyen irányú jártasságára. A tanuló kezében lévő mindennapos digitális eszközök alkalmasak arra is, hogy használójuk számára a zenei kommunikáció eszközei legyenek. A zenei szoftverek, alkalmazások játékosan fejlesztik az infokommunikációs kompetenciákat.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tanuló megtapasztalja az együttműködés hatékonyságát a csoportos zenei tevékenységeken keresztül (pl. kórus), és lehetősége van véleményének, gondolatainak kinyilvánítására. Mások produkciójának tisztelettel való figyelése a különböző nézőpontok iránti toleranciáját formálja.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: Az önkifejezés, a kreativitás és a széppérezék fejlesztése keretében a tanuló a zenét sajátos nyelvként ismeri fel, mellyel képessé válik gondolatai, érzései tolmácsolására, használva az improvizáció adta lehetőségeket is. Ezen kívül különböző kultúrák zenéjével való ismerkedés és azok társadalmi funkciójának megértése hozzájárul a komplex látásmód kifejlődéséhez.

A témakörök és a fejlesztési feladatok átfedik egymást, egy-egy fejlesztési feladat több különböző témakörben is megjelenik, ezáltal a tanórákon belül is érvényesül a komplexitás.

A 9. évfolyamon évi 36, és 10. évfolyamon évi 36 a tantárgy óraszám. Ez összesen 72 óra/2 év

9. évfolyam

Óraszám: 36/év

1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Zeneművek/ énekes anyag	13 óra
2.	Zeneművek/ zenehallgatási anyag	13 óra
3.	Komplex készségfejlesztés	16 óra
4.	Írásbeli, szóbeli számonkérés	4 óra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zeneművek Énekes anyag	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A felső tagozatban megismert népzenei és műzenei szemelvények elsajátítása során kialakult éneklési képességek, zenei ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanult dalanyag ébren tartása, használatával az éneklési készség fejlesztése. További dalkincs bővítés, a motivált és örömteli éneklés kialakítása, népdalok, műzenei szemelvények tanulása. Az előadói készség gazdagítása - a kifejezőkészség, tiszta intonáció, a stílusnak megfelelő előadásmód, a közösségi zenélés kiemelten fontos eleme, melynek színvonala a tanár igényességén múlik. Legmagasabb szintje a kóruséneklésben testesül meg.	

Énekes anyag	Kapcsolódási pontok
Népdalaink világa Azt gondoltam, eső esik; Akkor szép az erdő; Bujdosik az árva madár; Hej, rozmaring, rozmaring; Körösfői kertek alatt; Szeirelem, szerelem;; Szivárvány havasán; Én is voltam, mikor voltam; Hej, révész, révész, Este, este, de szerelmes, A nagy bécsi kaszárnyára, Duna parton van egy, Elindultam szép hazámból, Este, van, este van, Hej, igazítsad, Sok számos esztendőket, Üdvözlégy, Szent László király; Paradicsom mezejibe Műzenei szemelvények, és más népek dalai Szeikilosz sirverse; Splendor Paternae gloriae (Atyának fénye, fénysugár); John of Fornsete: Nyár-kánon (Vaskó Andor ford.); Ófrancia kánon: Jertek, jertek, nosza, járjunk táncot!; Farkas Ferenc: Hajnalnóta; W. Byrd: Tavasz – kánon; Ismeretlen szerző: Kék ibolyácska; Budát, ó Hunnia, az török rabolja; Balassi Bálint: Bocsásd meg úristen – protestáns népének; J. Haydn: Erdő mélyén – kánon; W. A. Mozart: Jöjj, drága május;	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális <i>Idegen nyelvek:</i> más népek dalai eredeti szöveggel. <i>Hittan:</i> egyházi ünnepek
Zenei ismeretek	A zsoltár típusú dallamok jellemzői, a dallam és szöveg kapcsolata a népdalstílusokban, zenei nyelvjárások, dialektusok jelentése a népzeneben. A tanult dalok kulturális közegének megismerése, különböző korszakok – különböző előadói stílusok a műzenében

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zeneművek Zenehallgatás	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók kreatív képzeletének fejlesztése változatos motivációs technikákka zeneművek nyújtotta lehetőségeket kihasználva A zeneművek gondolati tartalmát kifejező eszközök felismerésére, átélésére értelmezésére alkalmas képességek kialakítása Egy-egy zeneszerzőre jellemző alkotói sajátosságok felismerése	

	Hosszabb, összetettebb koncentrációt igénylő zenei anyag befogadásának képessége Összefüggés felfedezése a zenei stíluskorszakok és a történelmi esemény irodalmi alkotások között A zeneművekről történő önálló véleményalkotás képességének kialakítása
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A hallgatott zeneművek zenetörténeti és főbb műfaji jellemzőinek azonosítása A zeneszerzők helye a különböző zenetörténeti korokban Az adott zenemű történelmi, irodalmi és kultúrtörténeti vonatkozásainak megismerése A zeneművekben megfogalmazott gondolatok társítása hangszerezési, szerkesztési megoldásokkal, kompozíciós technikákkal, formai megoldásokkal	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a műzene irodalmi kapcsolódásai, átköltés, humor. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> <i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése különféle eszközökkel.
Zenehallgatási anyag	
Műzene: Az európai műzene kialakulása – legfontosabb stílusjegyek, műfajok és zeneszerzők. Középkor és reneszánsz – az egyszólamúságtól a többszólamúság első virágkoráig (gregorián, reneszánsz műfajok: motetta, madrigál). Barokk hangszeres műfajok (Bach és Händel zenekari művei) Barokk: az opera kialakulása (Monteverdi opera részletek) XVII–XVIII. századi magyar műzene (Kájoni-kódex, Lócsei kézirat, Vietórisz-kódex anyagából). Bécsi klasszika – a klasszikus zenei formák és műfajok (szonáta elvű formai építkezés, kamarazene, szimfónia, opera buffa), Haydn, Mozart, Beethoven művek részletei	
Kulcsfogalmak / fogalmak	Vokális műfajok, gregorián, recitativo, korál, kyrie, passió, dalciklus, duett, motetta, oratórium, dal.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Komplex fejlesztés	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A korábban tanult ritmikai, dallami ismeretek frissítése, elmélyítése, alkalmazása A törzshangok és a módosított hangok szerepének ismerete A zenetörténet jellegzetes műfajainak ismerete	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Részvétel közös kreatív zenélési formákban, a zeneművek befogadásának előkészítéséhez A többszólamú éneklés fokozatos bevezetésével a többirányú figyelem, a hallás, az intonációs készség fejlődése Gyakorlat szerzése a felismerő kottaolvasásban A zenei formaérzék fejlesztése	

Írásbeli szóbeli számonkérés		Órakeret 4 óra
A továbbhaladás feltételei az évfolyam végén	A tanulók az énekes anyagból 10 népdalt és műrészletet részben kottából, részben emlékezetből kifejezően énekelnek csoportosan. További 10 népéneket, illetve gregorián liturgikus dallamot énekelnek csoportosan. Képesek néhány dallamból (népdal, műdal, zenei téma) álló csokor felidézésére egy-egy témán, műfajon, stílus körön belül is. Képesek a műalkotások üzenetét felismerni, a bennük megjelenő sors- és magatartásmintákat értelmezni, gondolatiságukat, morális és humánus tartalmukat megérteni. Képesek az egyes korszakok jellemző műfajait, stíluselemeit felismerni, jellemző stíluselemeket megnevezni, zeneszerzőket, jellemző témákat, gondolatokat a korszakhoz társítani. A tanulók több zenei stílust, korszakot, zeneművet megismernek (min. 10 alkotás). A műveket kontextusba helyezve képesek saját élményeket is felidézni, választásaikat meg tudják indokolni. Különbséget tudnak tenni világi zene, egyházzene, szórakoztató zene, alkalmazott zene, programzene között.	

10. évfolyam

Óraszám: 36/év

1/hét

Ajánlás az éves óraszám felosztására

Témakör sorszáma	Témakör	Óraszám
1.	Zeneművek/ énekes anyag	13 óra
2.	Zeneművek/ zenehallgatási anyag	13 óra
3.	Komplex készségfejlesztés	6 óra
4.	Írásbeli, szóbeli számonkérés	4 óra

Zeneművek Énekes anyag	Órakeret 13 óra
A felső tagozatban megismert népzenei és műzenei szemelvények elsajátítása során kialakult éneklési képességek, zenei ismeretek.	
A tanult dalanyag ébren tartása, használatával az éneklési készség fejlesztése. További dalkincsbővítés, a motivált és örömteli éneklés kialakítása, népdalok, műzenei szemelvények tanulása. Az előadói készség gazdagítása - a kifejezőkészség, tiszta intonáció, a stílusnak megfelelő előadásmód, a közösségi zenélés kiemelten fontos eleme, melynek színvonala a tanár igényességén múlik. Legmagasabb szintje a kóruséneklésben testesül meg.	

Énekes anyag		Kapcsolódási pontok
Népdalaink világa Én az éjjel nem aludtam; Hej, igazítsad; Kisangyalom szeme, szája, Fáj a szívem nem tagadom, Szivárvány havasán, Ablakomba besütött a holdvilág, Udvaromon hármat fordult, Erdő, erdő, kerek erdő, Aranyosom hogy vegyelek- lengyel népdal Műzenei szemelvények Mozart: Szép május jöjj, Kis éji zene Romanze - téma Franz Schubert: A hársfa; Pisztráng, Ava Maria Ravel: Bolero – téma Brahms: V. magyar tánc Erkel: Bortal Verdi: Álarcosbál – pezsgő ária Kodály Zoltán: Mikor on Dávid (Psalmus Hungaricus); Old Black Joe- spirituálé; Oh happy day; Ég a város – angol kánon		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> <i>Történelem</i>
Zenei ismeretek	A magyar népdaltípusok (tílusok) jellemzői, a dallam és szöveg kapcsolata a népdalokban. A tanult dalok kulturális közegének megismerése, különböző korszakok – különböző előadói stílusok a műzenében.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zeneművek Zenehallgatás	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanulók kreatív képzeletének fejlesztése változatos motivációs technikákka zeneművek nyújtotta lehetőségeket kihasználva A zeneművek gondolati tartalmát kifejező eszközök felismerésére, átélésére értelmezésére alkalmas képességek kialakítása Egy-egy zeneszerzőre jellemző alkotói sajátosságok felismerése Hosszabb, összetettebb koncentrációt igénylő zenei anyag befogadásának képess Összefüggés felfedezése a zenei stíluskorszakok és a történelmi esemény irodalmi alkotások között A zeneművekről történő önálló véleményalkotás képességének kialakítása	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
A hallgatott zeneművek zenetörténeti és főbb műfaji jellemzőinek azonosítása A zeneszerzők helye a különböző zenetörténeti korokban Az adott zenemű történelmi, irodalmi és kultúrtörténeti vonatkozásainak megismerése A zeneművekben megfogalmazott gondolatok társítása hangszerelési, szerkesztési megoldásokkal, kompozíciós technikákkal, formai megoldásokkal Hogyan jelennek történelmi események, irodalmi művek a zenében Képesek legyenek a mai zene, szórakoztató zene igényes alkotásainak felismerésére	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a műzene irodalmi kapcsolódásai, átköltés, humor. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> <i>Idegen nyelvek:</i> zenehallgatási anyag idegen nyelven. <i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése különféle eszközökkel.
Zenehallgatási anyag Bécsi klasszika – hangszeres versenyművek, oratórikus művek, a klasszikus opera (Haydn, Mozart, Beethoven) Magyar zenei fejlődés (kuruc kor, verbunkos, Erkel, nemzeti opera) Romantika – opera és zenedráma, (Verdi, Wagner) az operett, a daljáték, a Singspiel a wagneri zenedráma A virtuozitás kora és zenéje: Schumann, Chopin. Liszt zongoraművek A századforduló és a XX. század zenéje: új zenei irányzatok Debussy és Ravel műveinek részletei Stravinsky és a modernizmus 20. század kiemelkedő magyar zeneszerzői (Bartók, Kodály, Dohnányi zenemű részletek) Jazz és jazz műfajok, szórakoztató zene, előadók a 20. századból Louis Armstrong, Dizzy Gillespie, Chick Corea, Beatles, Queen A klasszikus zenén túl, válogatás az alábbi anyagból: a beat és a klasszikus rock, a világzene, a zenés színház – musical, rockopera,	

a szórakoztató zene műfajai, filmzene és alkalmazott zene. A mai populáris zene irányzatai.	
Kulcsfogalmak / fogalmak	Zenei műfaj, stílus fogalma, stíluskorszak, stílusirányzat fogalma, a Jazz zene jelentősége, a jazz zenéből kiinduló szórakoztató zene és ipar

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Komplex fejlesztés	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A korábban tanult ritmikai, dallami ismeretek frissítése, elmélyítése, alkalmazása A törzshangok és a módosított hangok szerepének ismerete A zenetörténet jellegzetes műfajainak ismerete	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Részvétel közös kreatív zenélési formákban, a zeneművek befogadásának előkészítéséhez A többszólamú éneklés fokozatos bevezetésével a többirányú figyelem, a hallás, az intonációs készség fejlődése Gyakorlat szerzése a felismerő kottaolvasásban A zenei formaérzék fejlesztése	

Írásbeli szóbeli számonkérés		Órakeret 4 óra
A továbbhaladás feltételei az évfolyam végén	A tanulók a két év énekes anyagából 20 népdalt és műrészletet részben kottából, részben emlékezetből kifejezően énekelnek csoportosan. Képesek a műalkotások üzenetét felismerni, a bennük megjelenő sors- és magatartásmintákat értelmezni, gondolatiságukat, morális és humánus tartalmukat megérteni. Képesek az egyes korszakok jellemző műfajait, stíluselemeit felismerni, jellemző stíluselemeket megnevezni, zeneszerzőket, jellemző témákat, gondolatokat a korszakhoz társítani. A műveket kontextusba helyezve képesek saját élményeket is felidézni, választásaikat meg tudják indokolni. Különbséget tudnak tenni világi zene, egyházzene, szórakoztató zene, között, és felismerik a mai zenének értékes alkotásait is.	